

Kopia till

SNV
Statens planverk
FBM
Kmfm Filipstad
Lantbrnd
SVS
Vf
Lantmätenh
Planenh
Naturv enh
Naturvårdsreg
Bynd Filipstad

Förordnande om reservatsbildning för Tibergs udde, Filipstads kommun

Beskrivning av reservatet

Reservatets benämning:	Tibergs udde
Kommun:	Filipstad
Socken:	Färnebo
Fastighet:	Långbanshyttan 1:186
Lägesbeskrivning:	Området är beläget i Långban vid sydöstra stranden av Hyttsjön och ca 15 km nordväst om Filipstads centrum.
Gränser:	Framgår av bifogad karta
Areal:	Ca 8 ha
Naturvårdsförvaltare:	Skogsvårdsstyrelsen
Markägare:	Staten genom naturvårdsfonden.

Ärendets handläggning

Området ligger inom Långbans gruvområde i den värmländska Bergslagen och utgöres av ett äldre odlingslandskap med en anmärkningsvärd art- och individrik flora. Det geologiska underlaget med förekomst av kalksten,, dolomit och flera slag av grönstenar medför att området är växtplats för flera för länet ovanliga arter. Platsen är, vad arter beträffar, länets orkidérikaste lokal.

Landskapstypen med mjukt formade och svagt kuperade blomsterrika ängar, sten- och blockrika kullar av hagmarkstyp och små lundartade bestånd samt läget vid Hyttsjön samverkar till områdets variation och tilltalande landskapsbild.

Geologiskt sett är Långbanområdet av internationellt intresse. Bl a har ett mycket stort antal olika mineraler påträffats här. Några av dem är kända endast från Långban.

I den fysiska riksplaneringen har Bergslagen klassificerats som riksintresse ur kulturminnesvårdssynpunkt.

Ändamålet med reservatet är i första hand att bevara en artrik växtlokal med en för värmländska förhållanden ovanligt rik orkidéflora. Ändamålet är också att bevara områdets landskapsbild och att kanalisera och underlätta allmänhetens utnyttjande av området för friluftsliv.

Med stöd av 7 § naturvårdslagen förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogade karta som naturreservat.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande området.

- A. Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning
2. fylla, spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
3. anordna upplag av något slag, annat än tillfälligt i samband med reservatets skötsel
4. anlägga väg
5. uppföra helt ny byggnad eller väsentligt förändra befintlig byggnads exteriör

- 6. använda kemiska bekämpningsmedel
- 7. tillföra växtnäringsämnen
- 8. plantera skog
- 9. avverka skog eller röja i buskskiktet annat än enligt fastställd skötselplan
- 10. bedriva annat än skyddsjakt i samråd med reservatsförvaltaren och statens naturvårdsverk.

Utan tillstånd av länsstyrelsen skall förbud gälla att

- 11. dra fram mark- eller luftledning
- 12. sätta upp stängsel annat än enligt fastställd skötselplan.

Ovannämnda föreskrifter må ej utgöra hinder för uppförande av anläggningar och andra företag som avser att betjäna allmänhetens friluftsliv i enlighet med reservatets syfte och fastställd skötselplan.

B. Föreskrifter jämlikt 9 § naturvård lagen angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att åtgärder vidtages inom reservatet i enlighet med bifogad skötselplan.

C. Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning
- 2. anbringa tavla, plakat, affisch, inskrift eller annan störande anordning
- 3. skada vegetationen genom att plocka eller gräva upp örter och gräs, fälla, bryta kvistar eller på annat sätt skada buskar och träd
- 4. störa djurlivet
- 5. tälta eller ställa upp husvagn
- 6. göra upp eld
- 7. på ett störande sätt använda radioapparat, grammfon, bandspelare o dyl
- 8. framföra motordrivet fordon.

Utan samråd med länsstyrelsen skall förbud gälla att

- 9. utföra vetenskapliga undersökningar och dylikt.

D. Bestämmelser jämlikt 9 § naturvårdsförordningen om skötselplan m m

- 1. Syftet med vården och förvaltningen är att genom fortsatt vård av det gamla odlingslandskapet bevara den artrika floran och områdets tilltalande landskapsbild. Syftet är också att genom stigar och enkla anordningar kanalisera och underlätta allmänhetens utnyttjande av området för friluftsliv.
- 2. Skötselplan. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa bifogad skötselplan.
- 3. Reservatet skall utmärkas i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.
- 4. Naturvårdsförvaltare skall vara skogsvårdsstyrelsen.
- 5. Samråd skall fortlöpande ske med länets skötselråd.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, jordbruksdepartementet, se bilaga (formulär 3)

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. I beslutet deltog landshövding Bengt Norling jämte ledamöterna Carl E Carldén, Sten Fogde, Arne Hult, Sven Junzell, Helmer Karlsson, Göthe Knutson, Elvy Nilsson, Henry Stjernborg och Nils Wallander.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Beckman, naturvårdsdirektör Wirén, länsarkitekt Andersson, Överlantmätare Lindskog, länsantikvarie Varenius och byrådirektör Åhgren, föredragande.

Bilagor:

- Karta
- Besvärshänvisning
- Skötselplan

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET TIBERGS UDDE, FILIPSTADS KOMMUN

Allmän beskrivning samt målsättning för skötseln

1.1 Allmän beskrivning

1.1.1 Data

Avsatt:	1980 i samband med fastställelse av denna skötselplan. Förvärvat av staten för naturvårdsändamål genom köpekontrakt 1974.
Areal:	Ca 8 ha
Kommun:	Filipstad
Läge:	I Långban vid sydöstra stranden av Hyttsjön och ca 15 km nordväst om Filipstads centrum. Topografiskt kartblad 11 E Filipstad NV. Koordinater 6638/1413. Ekonomiskt kartblad 11 E 7 c Långban

Syfte med avsättningen: Att bevara ett vackert kulturlandskap med en anmärkningsvärt art- och individrik flora och med inslag av för länet ovanliga arter.

1.1.2 Naturförhållanden

Det planerade reservatet ligger inom Långbans gruvområde på en udde i Hyttsjön. Området är trots den relativt blygsamma arealen mycket variationsrikt. Karakteristiska för området är de mjukt formade och svagt kuperade blomsterrika ängarna. Mellan dessa ligger sten- och blockrika kullar med gles träd- och buskvegetation. Ängarna omges av lövbryn av varierande ålder och täthet. Kring några vegetationsrika vattensamlingar (f d fiskdammar) växer tät lundartad vegetation. I södra delen har den f d betesmarken övergått i grov ängsgranskog.

Förekomst av kalksten, dolomit och flera slag av grönstenar i berggrunden medför en anmärkningsvärt rik flora med flera för länet ovanliga arter. Området är bl a länets, vad orkidéer beträffar, artrikaste område.

Geologiskt sett är Långbanfältet av internationellt intresse. Bl a har ett mycket stort antal olika mineraler påträffats här. Några av dem är kända endast från Långban.

Två mindre gruvhål, några skarnhögar och den långt utskjutande "Skarnudden" (helt uppbyggd av skarn) minner om den tidigare verksamheten vid gruvan.

I nära anslutning till naturreservatet ligger en större skarnhög som av länsstyrelsen förklarats som naturminne enligt 13 § naturvårdslagen.

1.1.3 Kommunikationer

Området kan nås med bil från länsväg 242 mellan Persberg och Vansbro och med båt från sjösidan.

1.1.4 Serviceanordningar

Parkering och informationstavla har 1978 iordningställts som beredskapsarbete. Två befintliga torrdass har rustats upp med hjälp av AMS-medel under budgetåret 1978/79.

2. Dispositions- och skötselplan för mark och vatten

2.1 Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård

Den allmänna målsättningen för områdets skötsel skall vara att bevara områdets rika flora och tilltalande landskapsbild samt att göra området trivsamt för besökare.

2.2 Principer för disposition av mark och vatten samt åtgärder av allmän karaktär

2.2.1 Hävd av kulturlandskapet

2.2.1.1 Slåtter skall ske på det sätt och i den omfattning som framgår av detaljanvisningar under kap 2.3.

2.2.1.2 Slåtter får ske med traktor där så är möjligt utan att skador på mark och vegetation uppstår.

2.2.1.3 Slåttern skall ske efter frösättningen och så långt ut mot bryn och kanter som möjligt, så att den öppna ängsytan inte krymper. Gräset skall ligga och torka på platsen och därefter räfsas ihop och forslas bort.

2.2.1.4 Betning med nöt eller får skall ske i den omfattning som framgår av detaljanvisningar i kap 2.3. Betestryck och betesperioder skall bestämmas genom årliga samråd mellan reservatsförvaltaren och brukaren.

2.2.1.5 Den ängsmark som nu är beväxt med träd- och buskvegetation skall hävdas dels genom återkommande röjningar av slyvegetation och föryngringsåtgärder i träd- och buskskikt och dels i norra delen kompletteras med sent och väl avvägt bete med nät eller får.

Vid röjningar skall ädla och mera ovanliga arter som tibast, olvon och bentry gynnas och stor hänsyn tas till respektive arts krav på ljusförhållanden etc.

2.2.2 Hävd av skogsområden

Skogsområdena skall skötas med stor hänsyn till markfloran. Försiktiga röjningar och gallringar utföres. Några utvalda partier lämnas helt orörda.

2.2.3 Jakt och viltvård

2.2.3.1 Jakt förekommer ej inom området.

2.2.3.2 Vid avverkningar och röjningar skall hänsyn tas till olika djurarters speciella krav, t ex genom att ihåliga träd, fruktbärande träd och buskar etc lämnas.

2.2.3.3 Utfodring av vilt inom området skall ske i samråd med reservatsförvaltaren.

2.2.4 Botaniska provytor

Ett antal fasta provytor för studier av vegetationens förändringar bär läggas ut på lämpliga platser inom reservatet.

2.2.5 Disposition och skötsel av byggnader

Badhuset inom skötselområde 3 skall underhållas genom reservatsförvaltarens försorg och utnyttjas av reservatets besökare. Tillbyggnaden på magasinet vid den iordningställda parkeringen vid väg 242 skall disponeras av reservatsförvaltaren och utnyttjas som förråd och toaletter för reservatets besökare. Reservatsförvaltaren skall svara för inre och yttre underhåll av tillbyggnaden. Överenskommelse har träffats mellan markägaren och länsstyrelsen om att delar av magasinsbyggnaden får disponeras som bl a informationslokal. Reservatsförvaltaren skall enligt avtal bidra med rimlig del av underhållskostnaderna för byggnaden. Byggnaden bör förvärvas av staten och i samarbete med kulturminnesvården utnyttjas för informations och utställningsverksamhet. Förhandlingar om köp pågår för närvarande.

2.2.6 Tillsyn

skall ske genom reservatsförvaltarens - skogsvårdsstyrelsens - personal.

2.2.7 Renhållning

Avtal skall träffas med Filipstads kommun om att sopor och latrin skall omhändertas genom kommunens försorg.

2.3 Detaljbeskrivning och detaljåtgärder

Skötselområdenas läge och omfattning framgår av bifogad karta.

Skötselområde 1

Beskrivning: Smal udde i Hyttsjön. Udden byggdes upp av skarn från gruvan under åren 1910-1925. Den är glest beväxt med kläna knotiga björkar, tall och i kanten gråal. I fältskiktet rikligt med purpurknipprot. Vid uddens bas en vegetationsrik vattensamling och kring denna tät vegetation av al, rönn, sälg, lind, lönn, björk och alm.

Målsättning: Skötseln inriktas på att bibehålla förekomsten av purpurknipprot.

Åtgärder: Floran hålles under uppsikt och i den mån vegetationen förändras så att purpurknipproten hotas utföres röjningar och utglesningar. Stig röjes till uddens spets.

Skötselområde 2

Beskrivning: Relativt tätt bestånd av tall och gran med inslag av björk, asp, rönn, m m. Några exemplar av främmande trädslag har inplanterats bl a Abies alba, Abies concolor och Larix (sibirisk).

I buskskiktet bentry, gråal, rönn och en. Fältskiktet är relativt frodigt med rikligt med blåsippa, midsommarblomster, liljekonvalj, bredbladiga gräs m m.

Inom området växer murruta på några stenblock. Guckusko har tidigare förekommit i området.

Målsättning: Skogsbestånd som får utvecklas relativt fritt.

Åtgärder:

1. Tills vidare inga.
2. På längre sikt kan det med hänsyn till markfloran bli nödvändigt att ta bort en del asp.

Skötselområde 3

Beskrivning: Smalt bälte med lövskog mellan sjön och ängarna. Björk, klibbal och rönn i trädskiktet. Öppningar har tagits upp i det tidigare täta vegetationsbältet.

Målsättning: Rumsbildande vegetationsparti med siktöppningar mot sjön.

Åtgärder:

1. För närvarande inga
2. Successiv och försiktig utökning av siktöppningarna. Underhåll av tidigare röjningsåtgärder. Vegetationen mellan siktöppningarna skall i stort sett lämnas orörd.

Skötselområde 4

Beskrivning: Mjukt formade och svagt kuperade ängar. Blomrikedomen är stor, i norra delen speciellt rikligt med gullvivor. Norra delen har under senare år betats med får.

Målsättning: Öppen slåtteräng

Åtgärder:

1. Gammalt fårstängsel tas bort
2. Årlig slåtter efter frösättningen. Höet skall torka på platsen och därefter forslas bort.

Skötselområde 5

Beskrivning: Kuperat, stenigt och blockigt område med relativt glest trädbestånd av björk, asp, rönn, sälk och lönn. I buskskiktet rikligt med aspuppslag, dessutom bentry, tibast och enstaka en. Frodigt och artrikt fältskikt med höga bredbladiga gräs och inslag av orkidéer. Dessutom bl a underviol. vårärt, liljekonvalj och gullviva. I södra delen en dynamitkällare utan tak.

Området har 1978 som beredskapsarbete inhägnats med fårstängsel tillsammans med skötselområde 7.

Målsättning: Hagmark med glest trädbestånd och där slyvegetationen hålls tillbaka genom väl avvägt sent bete med nöt eller får.

Åtgärder:

1. Slyvegetationen av asp röjes. Markerad strövstig dras genom området enligt karta. Eventuellt vidtas säkerhetsåtgärder vid dynamitkällaren.
2. Området betas efter den 15 juli med nöt eller får. Området får inte betas så hårt att mark och känslig flora skadas. Betetrycket bestäms därför år från år i samråd mellan brukaren och reservatsförvaltaren. Underhåll av strövstig, stängsel och stängselövergångar.

Skötselområde 6

Beskrivning: I norra delen kulle med glest trädbestånd av björk, asp, rönn, sälk och ek och enstaka lönn. I buskskiktet bentry, tibast, rönn, asp och en. Røjningar har gjorts i aspslyet vid ett par tillfällen med några års intervall. Fältskiktet är mycket artrikt bl a växer här orkidgerna brudsporre, grönkulla, purpurknipprot och ett litet bestånd (inplanterad?) guckusko. Inom området finns även en växtplats för backvial. På kullen står en minnessten över H V Tiberg, disponent vid Grufve AB Långban 1878 - 1913 och den man som gett reservatet dess namn.

Området är välbesökt och slitaget på mark och flora kring minnesstenen är relativt stort.

I södra delen är trädbeståndet mera slutet. Inslaget av gran och tall är ganska stort och hagmarkskaraktären försvinner alltmer.

Målsättning: Kring minnesstenen hagmark med glest trädbestånd och bibehållen atrik flora.

I den södra, mera slutna delen bibehålls ungefär den nuvarande bilden av igenväxande hagmark. Efter en tid bör målsättningen omprövas och möjligheten att återställa hagmarken tas upp till diskussion.

Åtgärder:

1. Slyrøjning av asp. Ytterligare gallring i aspbeståndet, varvid framför allt spridda yngre exemplar tas bort. Guckuskobeståndet inhägnas med lågt trästaket för att undvika skador genom ofrivillig nedtrampning. Den inhägnade arealen bör vara ca 2 x 2 m och hägnaden bör göras ca 30 cm hög.
2. Successiv avverkning av uppväxande granar och yngre spridda aspar. Underhåll av gjorda røjningar. Vid røjningar sparas lämpliga exemplar av björk, rönn, asp, lönn och ek i olika åldrar så att en förnygring av trädskiktet kan ske. Slåtter på mindre öppna och jämna ytor med några års intervall.

Skötselområde 7

Beskrivning: Öppna ängsmarker som hävdas genom slåtter och fårbete. Den norra delen är mycket örtrik, bl a ovanligt rikligt med gullvivor. Området har 1978 som beredskapsarbete inhägnats tillsammans med skötselområde 5.

Målsättning: Öppen äng som hävdas genom slåtter och bete.

1. Strövstig markeras enligt karta.
2. Området slås och / eller betas efter den 15 juli tillsammans med skötselområde 5. Underhåll av strövstig, stängsel och stängselövergångar.

Skötselområde 8

Beskrivning: Heterogent område med vattensamlingar, omgivna av täta lundartade lövbestånd. En stig som 1967 röjts upp genom området har numera till stor del växt igen. En del skrot ligger utspritt i terrängen.

Målsättning: I princip orört område.

Åtgärder:

1. Stigen genom området röjes upp. I norra och södra delen av vattenhållet utglesas vegetationen något så att vattensamlingen kan skönjas från stigarna. Området städas från skrot.
2. Underhåll av strövstig, stängselövergångar och gjorda röjningar.

Skötselområde 9

Beskrivning: Gräsdominerad öppen äng som hävdas genom slåtter.

Målsättning: Öppen äng som hävdas genom årlig slåtter.

Åtgärder: Årlig slåtter och bortforsling av höet.

Skötselområde 10

Beskrivning: Kuperat, stenigt och blockigt område. Vattenhål med rik vegetation. Trädskikt av främst björk och asp och i buskskiktet bentry och rikligt med sly av asp. I fältskiktet bl a smörboll, liljekonvalj, gullviva samt en växtplats för guckusko.

Målsättning: I huvudsak orörd dunge.

Åtgärder: För närvarande inga, men markfloran hålls under uppsikt bl a genom utlagda provytor. Om artrikedomen tenderar att avta omprövas målsättningen och röjningsåtgärder sätts eventuellt in. Speciellt intresse ägnas området kring guckuskobeståndet.

Skötselområde 11

Beskrivning: Öppen äng. I södra delen rik förekomst av orkidéer, främst brudsporre.

Målsättning: Öppen slåtteräng

Åtgärder: Årlig slåttter efter frösättningen. Bortforsling av gräset efter att det fått torka på platsen.

Skötselområde 12

Beskrivning: Grandominerat skogsbesto d i södra delen av reservatet. Området har tidigare betats och stora, gamla björkar står kvar från hagmarksperioden. Dessutom asp och rönn i trädskiktet. I buskskiktet bl a olvon. tibast, bentry. Fältskiktet är frodigt och en del orkidéer förekommer. Ett gammalt delvis överväxt dagbrott och en skarnhög finns inom området.

Målsättning: Socialt tillgängligt skogsbestånd där vissa partier får utvecklas fritt.

Åtgärder:

1. Strövstigen röjes. Försiktig röjning vid ingången till dagbrottet. Inom områden med orkidéer utföres begränsade röjningar för att gynna en artrik markflora.
2. Underhåll av strövstig och gjorda röjningar.

3. Plan för anläggning, disposition och skötsel av anordningar för rekreation och friluftsliv

3.1 Allmänt

Behandlade anordningar har angivits på bifogad karta. För de anordningar som föreslagits utanför reservatsområdet har avtal om upplåtelse av mark och byggnad träffats med markägaren.

3.2.1 Parkering för ca 10 bilar har med hjälp av AMS-medel anordnats utanför reservatet i nära anslutning till väg 242.

3.2.2 Toaletter och sopkärl

Två befintliga torrdass i anslutning till parkeringen har rustats upp som beredskapsarbete 1978/79. Sopkärl finns vid parkeringen.

3.2.3 Rastplats anordnas i anslutning till parkeringen vid väg 242. Sittgrupper utplaceras på omkringliggande ängsytor. Eventuellt utplaceras sittgrupper av stockar även vid den västra ängen. (Se markering på karta).

3.2.4 En strövslinga anlägges i huvudsak enligt markering på karta. I stort sett utnyttjas befintligt stigsystem. Där särskild markering är befogad skall denna utföras enligt svensk standard.

3.2.5 Badbryggan vid badhuset inom skötselområde 3 restaureras.

En mindre brygga för angöring av båt anordnas, förslagsvis i området kring byggnaderna vid basen av skarnudden eller i den södra delen av reservatet.

3.3 Kommunikationer

Reservatet nås med bil från länsväg 242 mellan Persberg och Vansbro. Reservatet kan även nås med mindre båt från sjösidan.

3.4 Information

3.4.1 Informations- och utställningslokal

Del av magasinsbyggnaden vid parkeringen har 1979/80 iordningställts med AMS-medel som informations- och utställningslokal.

Skärmutställning som behandlar natur och kultur i området har anordnats i samarbete mellan länsstyrelsen, Sveriges Geologiska Undersökning, Värmlands museum samt Filipstads kommun.

Genom kommunens försorg kommer utställningslokalen att hållas öppen och guide finnas tillgänglig vissa tider dagligen under sommaren.

3.4.2 Större informationstavla med information om områdets flora, geologi, kulturhistoria samt sevärdheter i omgivningarna sättes upp vid parkeringsplatsen. Eventuellt placeras en mindre informationstavla med översiktskarta i A4-format där brukningsvägen korsar östra reservatsgränsen. Samordning av informationsmaterialet skall ske mellan reservatsförvaltaren och Värmlands museum.

3.4.3 Svenskspråkig folder med engelsk och tysk sammanfattning skall framställas och finnas tillgänglig i låda vid parkeringsplatsen samt hos berörda turistbyråer etc.

3.4.4 Vägvisning, stigmarkering och gränsmarkering skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar.

3.4.5 Guidade rundvandringar bör anordnas under vår- och sommartid under ledning av guide som kan berätta om både naturföreteelser och kulturhistoria i området. Guidningen bör samordnas med kulturminnesvården.

Bilagor

Ekonomisk flerårsplan
Karta skala 1:3000 Skötselområden
” Anordningar för friluftslivet

